

Проф. др Александар Љ. Ђирић

ПРАВО СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ

Ниш, 2013.

Проф. др Александар Љ. Ћирић

ПРАВО СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ

Издавач:

Центар за публикације Правног факултета у Нишу

За издавача:

Проф. др Мирослав Лазић, декан

Рецензенти:

Проф. др Витомир Поповић,
редовни професор Правног факултета у Бањој Луци
Проф. др Радован Вукадиновић,
редовни професор Правног факултета у Крагујевцу

Технички уредник:

Ненад Милошевић

Штампа:

ЈП Службени гласник, Београд

Тираж:

300

ISBN 978-86-7148-172-4

БЕЛЕШКА АУТОРА

Књига Право спољне трговине је резултат спроведеног истраживања материје правног уређивања спољнотрговинског промета Србије, у контексту међународно-правног режима као његовог конститутивног елемента. Она је израз потребе за дидактичко-педагошком презентацијом обрађеног градива, у циљу образовања студената, и у одређеној мери, удовољавању потребама теорије и праксе у овој области.

Презентирана материја се, у ширем контексту, може сврстати у предмет изучавања Међународног трговинског права, као целовите и посебне правне дисциплине, која се изучава у оквиру програма на правним, економским и факултетима других студијских усмерења. Међутим, такав приступ би онемогућио адекватну уџбеничку презентацију комплексне и веома значајне материје, пре свега, због своје сложености и ширине обухвата правне регулативе друштвених односа, који су предмет ове дисциплине. Право спољне трговине је на Правном факултету Универзитета у Нишу, уврштено у студијски план и програм, као изборна наставно научна дисциплина за студенте, које посебно интересује ужа научно-стручна област трговинског и конкретна дисциплина Међународног трговинског права. Тиме им се омогућава усвајање ширих и продубљених знања из уже научне области трговинског права, са посебним и ближим усмерењем на област међународних трговинских односа, чији је предмет међународни промет робе, услуга и капитала. Презентирана материја у овом раду, поред осталог, може послужити студентима, како на основним, тако на мастер и докторским студијама права, за усвајање знања и припрему испита из предмета Право спољне трговине.

Поред тога, књига може бити од користи и пословној пракси у примени регулативе спољнотрговинског, царинског и девизног пословања.

Ниш, фебруара 2013. године

АУТОР

САДРЖАЈ

БЕЛЕШКА АУТОРА	3
ГЛАВА I	
ОПШТА РАЗМАТРАЊА О ПРАВУ СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ	5
ОДСЕК 1	
Појмовна обележја, појава, развој и систематика Права спољне трговине (ПСТ)	5
1. Појам, назив и карактеристике ПСТ.....	5
2. Појава и развој ПСТ.....	8
3. Систематика ПСТ	10
4. Место ПСТ у правном систему.....	11
ОДСЕК 2	
Извори ПСТ	12
1. Национални прописи као извор ПСТ.....	12
1.1. Метод изградње националних правних норми	12
1.2. Закони као извор права.....	14
1.3. Подзаконски акти.....	16
2. Међународни извори и међународни режим ПСТ	17
2.1. Међународно-правни режим и мере заштите националних спољнотрговинских интереса на примеру Србије.....	18
2.2. Принцип пропорционалности.....	21
ОДСЕК 3	
Субјекти ПСТ	22
1. Уопште о субјектима ПСТ	22
2. Држава као субјект ПСТ.....	24
2.1. Држава као субјект општих спољнотрговинских односа	25
2.2. Економска територија и економски суверенитет државе	26
2.3. Облици међудржавних трговинских интеграција	27
2.3.1. Зоне слободне трговине.....	27
2.3.2. Царинске уније.....	28
3. Међународне организације као субјекти ПСТ.....	31
3.1. Светска трговинска организација - СТО (World Trade Organization - WTO).....	32
3.1.1. Настанак и опште карактеристике СТО	32
3.1.2. Улога и циљеви СТО	34

3.1.3. Основне карактеристике система права СТО.....	36
3.1.4. Извори права СТО	38
3.1.5. Утицај регулаторне функције права СТО на национална законодавства ..	40
3.1.6. Двостепена структура права СТО.....	41
3.1.7. Чланство у СТО и положај Србије.....	42
3.2. Европска унија (ЕУ)	45
3.2.1. Опште напомене	45
3.2.2. Карактеристике правног поретка Европске уније	46
3.2.3. Јединствено тржиште ЕУ	47
3.2.3.1. Настанак и циљеви	47
3.2.3.2. Механизми функционисања унутрашњег тржишта.....	49
3.2.3.3. Темелна начела јединственог тржишта ЕУ	51
3.2.3.3.1. Слобода кретања робе (чл. 34. TFEU)	52
3.2.3.3.2. Начело слободе пружања услуга.....	53
3.2.3.3.3. Слобода кретања лица и радне снаге	56
3.2.3.3.4. Слобода трансфера капитала (чл. 63. TFEU)	56
3.2.3.4. Спољнотрговинска регулатива ЕУ	57
3.2.3.5. Међународни споразуми Европских заједница, односно Уније, од значаја за ПСТ	61
3.3. Евроазијска иницијатива.....	65
4. Привредна друштва и физичка лица као субјекти ПСТ.....	67
ОДСЕК 4	
Утицај традиције и модернизације регулативе међународних трговинских односа на ПСТ	70
1. Опште напомене	70
2. Од традиције до глобализације спољне трговине.....	71
3. Процес глобализације спољне трговине.....	74
4. Елементи глобализације у сфери спољнотрговинских односа	75
4.1. Утицај глобализације на спољнотрговинске односе	76
4.2. Глобализација ПСТ.....	82

ГЛАВА II

ПРАВО СПОЉНОТРГОВИНСКОГ ПОСЛОВАЊА

ОДСЕК I

Општи државно–правни оквири спољнотрговинског пословања

1. Значај регулативе и праксе спољнотрговинског пословања

2. Принципи спољнотрговинског пословања.....	87
2.1. Изузеци од принципа спољнотрговинског пословања.....	89
3. Спољнотрговинско пословање у ужем смислу	91
3.1. Обавезе предузећа и других правних лица у пословању са иностранством.....	92
3.1.1. Посебне обавезе.....	94
3.1.1.1. Обавеза обавештавања о пословању са иностранством	94
3.1.1.2. Обавеза прибављања уверења и докумената која прате робу при увозу или извозу	94
3.1.1.2.1. Уверење о домаћем пореклу робе EUR 1 за робу у извозу	97
3.1.1.3. Обавезе условљене врстом робе	98
3.2. Извоз и увоз робе	99
3.2.1. Привремени увоз	100
3.2.2. Увоз и извоз робе и услуга без наплате вредности	103
3.3. Спољашњи и унутрашњи транзит	103
3.3.1. Спољашњи транзит	104
3.3.1.1. Спољашњи транзит робе на основу TIR карнета	105
3.3.2. Поступак унутрашњег транзита	106
3.4. Посебни облици спољнотрговинског промета.....	106
3.4.1. Компензациони послови са иностранством.....	106
3.4.2. Изузеци у вези са робом купљеном у другој држави или царинској територији	108
4. Услуге у спољнотрговинском промету	108
5. Спољна трговина контролисаном робом.....	111
5.1. Спољна трговина наоружањем, војном опремом и робом двоструке намене..	111
6. Осигурање и финансирање извоза	115
7. Промоција извоза и страних улагања.....	116
ОДСЕК 2	
Мере које утичу на спољнотрговинско пословање.....	117
1. Либерални и протекционистички режим увоза и извоза	117
2. Економске и административне мере ограничења у спољнотрговинском промету	118
3. Карактеристике, облици и методе трговинских ограничења	119
4. Традиционални облици мера државних трговинских ограничења.....	120
4.1. Класификација државних нетарифних трговинских мера у мултилатералном трговинском систему	122
4.2. Контигенати и квоте	123
5. Утицај државних аката и мера на пуноважност	

уговора о међународним пословним операцијама.....	125
6. Савремене међународне тенденције у примени и контроли примене мера спољнотрговинских ограничења	128
7. Мере спољнотрговинских ограничења у праву Србије	131
7.1. Ограничења у спољнотрговинском промету робом	130
7.1.1. Количинска (квантитативна) ограничења	130
7.1.1.1. Тарифне квоте по споразумима о слободној трговини	132
7.1.2. Дозволе за увоз, извоз и транзит	132
7.1.3. Специфичне мере заштите спољнотрговинског пословања	134
7.1.3.1. Антидампиншке мере	135
7.1.3.2. Компензаторне (антисубвенцијске) мере.....	137
7.1.3.3. Мере заштите од прекомерног увоза	139
7.1.3.4. Мере заштите равнотеже платног биланса	141
7.2. Остали државни облици и мере спољнотрговинске заштите.....	141
7.2.1. Праћење појединих спољнотрговинских послова	141

ГЛАВА III

ЦАРИНСКО ПРАВО..... 142

ОДСЕК I

Општи појмови царинског права..... 142

1. Појам и значај царина..... 142

2. Врсте царина..... 142

2.1. Увозне, извозне и транзитне царине..... 143

2.2. Царине према вредности (ad valorem), царине према количини и мешовите царине..... 143

2.3. Аутономне и конвенционалне царине..... 144

2.4. Опште и преференцијалне царине 144 |

2.5. Прелевмани и сезонске царине..... 145

3. Царинско подручје и гранични прелази..... 146

ОДСЕК II

Основне одредбе царинског законодавства 147 |

1. Предмет регулисања Царинског закона Србије..... 147

2. Циљ Закона 147 |

3. Дефиниције основних појмова 148 |

4. Царински надзор и контрола 151 |

5. Ослобођење од плаћања увозних дажбина (царинске повластице)..... 152

5.1. Ослобођење <i>ratione personae</i>	152
5.2. Ослобођење <i>ratione materiae</i>	156
6. Царинска вредност.....	158
6.1. Трошкови и издаци који улазе у царинску вредност	159
6.2. Трошкови и издаци који не улазе у царинску вредност	160
6.3. Методи утврђивања царинске вредности	160
6.3.1. Трансакцијска вредност робе која се продаје ради увоза	160
6.3.2. Истоветна и слична роба.....	162
6.3.3. Други начини утврђивања царинске вредности.....	163
6.3.3.1. Јединична цена (метод дедукције)	163
6.3.3.2. Обрачуната вредност	164
6.3.3.3. Утврђивање царинске вредности на други одговарајући начин.....	164
7. Правила о пореклу робе	165
7.1. Значај утврђивања порекла робе	165
7.2. Утврђивање порекла робе.....	167
7.2.1. Мултилатерални споразуми од значаја за утврђивање порекла робе	167
7.2.2. Методи утврђивања порекла робе	168
7.2.2.1. Кумулација порекла.....	170
7.3. Правила о пореклу робе у спољнотрговинском режиму Србије	170
7.3.1. Билатерални и регионални споразуми о успостављању зона слободне трговине	171
7.3.1.2. Правила о пореклу робе у споразумима о слободној трговини са земљама чланицама Царинске уније Русије, Белорусије и Казахстана.....	174
7.3.2. Одређивање порекла робе у унутрашњем законодавству Србије.....	176
7.3.2.1. Преференцијално и непреференцијално порекло робе	176
7.3.2.2. Методи одређивања порекла робе у законодавству Србије	177
8. Царинска тарифа	180
8.1. Појам царинске тарифе.....	180
8.2. Обједињена царинска тарифа Србије.....	181
8.3. Тарифно сврставање робе и царинске стопе	182
ОДСЕК 3	
Царински поступак.....	184
1. Појам и врсте царинског поступка.....	184
2. Царински поступак увоза робе	185
2.1. Улаз робе у царинско подручје.....	185
2.2. Подношење декларације	185

2.2.1. Подношење декларације у редовном поступку и настанак царинског дуга	186
2.2.1.1. Претходна декларација.....	188
2.2.1.2. Сажета декларација.....	188
2.2.2. Поједностављене декларације.....	188
2.2.3. Чување исправа и накнадна контрола декларације	191
2.3. Стављање робе у слободан промет	192
3. Посебни царински поступци	193
3.1. Поступак транзита	193
3.2. Поступак царинског складиштења.....	193
3.3. Поступак активног оплемењивања.....	195
3.3.1. Оплемењивање робе ван царинског подручја Србије и одређивање њене царинске вредности.....	198
3.4. Поступак прераде под царинском контролом	198
3.5. Поступак привременог увоза	199
3.6. Поступак пасивног оплемењивања	199
3.7. Поступак извоза робе	201

ОДСЕК 4

Поступање са робом при уносу и смештају у слободну царинску зону и њеном изношењу из зоне.....	201
1. Регулатива	201
2. Оснивање, управљање и рад слободних зона у законодавству Србије.....	202
3. Погодности домаће регулативе и ограничења пословања у зони.....	204
4. Мере царинског надзора у слободним зонама	206

ГЛАВА IV

ДЕВИЗНО ПОСЛОВАЊЕ И КРЕДИТНИ ПОСЛОВИ СА ИНОСТРАНСТВОМ

ОДСЕК 1

1. Опште напомене	208
2. Појам и субјекти девизног пословања и кредитних односа са иностранством	208
3. Појам и врсте валута и девиза	210
4. Девизно тржиште	212
5. Платни промет са иностранством.....	214
6. Инструменти плаћања и наплате	216

ОДСЕК 2

Девизно пословање у ужем смислу.....	218
1. Текући послови.....	218
1.1. Пребијање дуговања и потраживања по основу реализованог спољнотрговинског промета робе и услуга	219

1.2. Пренос, плаћања и наплате потраживања и дуговања која су настала по основу реализованог спољнотрговинског промета робе и услуга	221
2. Капитални послови	222
2.1. Директне инвестиције	222
2.2. Послови са хартијама од вредности	223
2.3. Кредитни послови са иностранством	224
2.3.1. Услови за закључење кредитних послова са иностранством	226
2.3.2. Евидентирање кредитних послова са иностранством	227
2.3.3. Пребијање дуговања и потраживања по основу кредитног пословања са иностранством у девизама	228
3. Контрола девизног пословања	229
APPENDIX	231
СПОЉНОТРГОВИНСКИ РЕЖИМ СРБИЈЕ НА ОСНОВУ МЕЂУНАРОДНИХ ТРГОВИНСКИХ УГОВОРА	231
ОДСЕК I	
Зоне слободне трговине на основу Споразума о слободној трговини у Централној Европи (Central European Free Trade Association - CEFTA) и других уговора.....	231
1. Споразум CEFTA	231
1.1. Циљеви Споразума CEFTA	233
1.2. Органи CEFTA споразума	234
1.3. Структура Споразума CEFTA.....	235
1.4. ЦЕФТА билатерална и дијагонална кумулација	237
2. Зоне слободне трговине на основу двостраних споразума.....	238
2.1. Споразуми о слободној трговини Србије са Руском Федерацијом, Белорусијом и Казахстаном.....	238
2.1.1. Општа изузећа и заштитне мере	239
2.1.2. Импликације приступања Русије у чланство СТО и евроинтеграције Србије на Споразум о слободној трговини	243
3. Споразум о слободној трговини са Турском	246
4. Споразум о слободној трговини између Србије и држава EFTA.....	246
ОДСЕК II	
Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) и Привремени трговински споразум.....	248
1. О процесу придруживања Србије ЕУ	248
2. Привремени трговински споразум (ПТС).....	249
ПРЕГЛЕД НАЈВАЖНИЈИХ ПРОПИСА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У МАТЕРИЈИ ПРАВА СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ.....	255